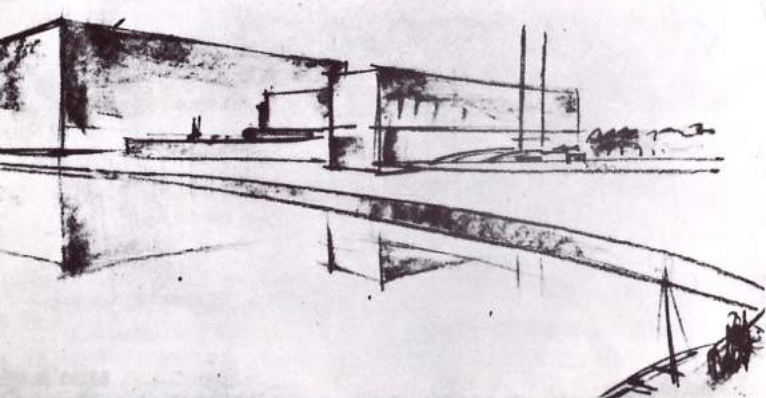

J. PIĆMAN, zgrada u Gajevoj ul. 23 u Zagrebu

(1928) dobio je II. nagradu na natječaju za Hrvatski dom u Osijeku. Nakon studija godinu dana radi kod H. Poelziga u Berlinu, te sudjeluje u izvedbi tvornice I. G. Farben u Frankfurtu na Majni. Boravak u Berlinu znatno je utjecao na formiranje Pićmanova odnosa prema modernoj arhitekturi, osobito prema primjeni novih materijala i tehnologija. Po povratku u Zagreb radi samostalno i osniva »Radnu grupu Zagreb« (V. Antolić, V. Hećimović, Z. Kavurić, J. Seissel, B. Teodorović, E. Weissmann), s kojom sudjeluje na mnogim natječajima, izložbama i javnim diskusijama, zastupajući napredne stavove. Mnoge je projekte radio s J. Seisselom. Pićmanovo je djelo važno za razvitak i afirmaciju moderne arhitekture između dvaju svj. ratova, premda je izveo tek nekoliko objekata: planinarsku kuću u Suhom (1928), obiteljsku kuću u Zvonimirovoj ul. 92 (1931), stambenu zgradu u Gajevoj ul. 23 (1933), te s »Radnom grupom Zagreb« dvije zgrade – agronomski i mljekarski paviljon – u sklopu Poljoprivredno-šumarskoga fakulteta (1932–35) – sve u Zagrebu. Njegova su najveća djela uglavnom idejne studije i natječajni projekti (ukupno oko 30) među kojima se posebno ističu: dogradnja kavana »Kontinental« na Sušaku (1929), kupališta Bačvice i Firule u Splitu (1929, sa Z. Stržičem), Zakladni blok u Zagrebu (1929, s J. Seisselom), glavna pošta u Beogradu (1930, s A. Baranyaie, I. nagrada), palača Banovine u Splitu, (1930, I. nagrada), Umjetnički paviljon u Zagrebu (1930), Gradska štedionica u Sarajevu (1931, II. nagrada), Radničke ustanove u Zagrebu (1932, s RGZ), plani-

J. PIĆMAN, natječajni projekt za palaču Banovine u Splitu

narski dom na Sljemenu (1934, III. nagrada), regulacija Novoga trga u Sarajevu (1934, s J. Seisselom, I. nagrada), Narodni dom na Sušaku (1934, I. nagrada). Sudjelovao je na izložbama »Zemlje« (1931. i 1932), na II. izložbi jugoslavenske suvremene arhitekture u Beogradu (1933) i na izložbi CIAM-a (s RGZ) u Parizu (1933). P. je bio jedan od naših najdarevitijih mladih arhitekata tridesetih godina. Njegovi se projekti odlikuju jasnom kompozicijom i suvremenim pristupom, a istodobno nose pečat jedne iznimne i osebuje stvaralačke individualnosti.

LIT.: N. Šegvić, Smrt arhitekta Josipa Pićmana, Jadranski dnevnik, 14. II. 1936. – P. Jušić, Dva portreta (Pićman i Kovačević), ČIP, 1957, 58. – M. Mestrovic, Josip Pićman, u knjizi: Od pojedinačnog općem, Zagreb 1967. – A. Munjaković, Arhitekt Josip Pićman, ŽU, 1971, 14. – B. Bunić, Tridesetpeti obljetnica smrti Josipa Pićmana, ČIP, 1971, 3. – T. Premerl, Hrvatska moderna arhitektura između dva rata, Arhitektura, 1976, 156–157. – Isti, Pobjeda moderne, ibid. – J. Seissel, Josip Pićman (1904–1936), Forum, 1976, 1–2. – T. Premerl, Josip Pićman, ličnost i djelo, ČIP, 1981, 4–5. – R. Matejčić, Kako čitati grad, Rijeka 1988. – T. Premerl, Hrvatska moderna arhitektura između dva rata, Zagreb 1989. – D. Tušek, Arhitektonski natječaji u Splitu 1918–1941, Split 1994. – Z. Vrkljan, Sjećanja, Zagreb 1995. T. Pl.

PIĆAN, gradić u Istri na kamenitu vrhuncu dominantna položaja. Lokalitet je bio prapov. rim. vojno uporište (*Petina*; od toga tal. ime *Pedena*), rezidencija biskupa (V–XVIII. st.), srednjovj. hrvatska komuna sa županima i satnicima. Nekada opasan zidom, što su ga rastočile novogradnje stambenih kuća, očuvao je gradska vrata (XIV–XV. st.). Staru je katedralu nadomjestila 1738. trobrodna novogradnja s novim oltarima; na gl. je oltaru signirana pala *Navještenje* V. Metzingera. U riznici su kaleži iz XV. i ostenzorij iz XVI. st. U romaničkoj crkvi Sv. Mihovila nedaleko od naselja otkrivene su zidne slike (prizori iz *Muke Kristove*, *Poklonstvo kraljeva*, *Posljednji sud*) iz prve pol. XV. st.

LIT.: Inventario degli oggetti d'arte d'Italia, V. Provincia di Pola, Roma 1935, str. 169–170. – F. Stelē, Umetnost v Primorju, Ljubljana 1960. – B. Fučić, Freske u Pićnu, Bulletin JAZU, 1980, 1. – Horvat–Matejčić–Priatelj, Barok. B. F.

PIER GIOVANNIJEV (Petar Ivanov), slikar (XVI. st.), rodom iz Venecije. God. 1512. u Recanatiju u Markama uzeo ga je M. Hamzić u svoju radionicu; 1519. završio veliki poliptih oltara Sv. Josipa za dubrovačku katedralu na kojemu su prethodno radili N. Božidarević i M. Hamzić (danas izgubljen). Potkraj života seli se u Ston, gdje se posljednji put spominje 1568. Očuvani su mu radovi: poliptih u crkvi Gospe od Spilice na Lopudu, triptih iz crkve Gospe od Napuča (Lopud, Župni muzej), slika s Majkom Božjom između Sv. Andrije i Sv. Josipa u crkvi Sv. Andrije na Pilama u Dubrovniku, minijature u matrikuli bratovštine Lazarina (Dubrovnik, Historijski arhiv), a pripisuje mu se dekoracija stropa u prostorijama Maloga vijeća u Kneževu dvoru u Dubrovniku.

LIT.: J. Tadić, Grada. – V. Đurić, Dubrovačka slikarska škola, Beograd 1963. – K. Prijatelj, Dubrovačko slikarstvo XV–XVI. stoljeća, Zagreb 1968. – V. Marković, Slikarstvo, u katalogu: Zlatno doba Dubrovnika XV. i XVI. stoljeće, Zagreb–Dubrovnik 1987. K. Plj.

PIETRO DI BLASIO → **BLAŽEVIĆ, PETAR**

PIETRO DI MARTINO → **PETAR MARTINOV IZ MILANA**

PIL, javni spomenik od kamena s reljefima ili s plastikom na visoku monolitnu stupu, koji počiva na niskome podnožju. Naziv pil udomačen je za takvu vrstu spomenika u kajkavskome dijelu Hrvatske, a uz istarsku se obalu javlja naziv *pilić*. – Takvi spomenici pučkoga značaja rasprostranjeni su pretežno u ravničarskim krajevima, a katkada se nalaze i unutar crkava (u crkvi Marije Koruške u Križevcima, datiran 1674; u Trgovišću kraj Hrašćine, 1692; u Stupniku u kapeli Sv. Marije, 1701). – Pilove su podizale pojedine zajednice ili osobe povodom nekoga događaja. Postavljani su kao međaši posjeda, kao orijentacijske točke na putovima trgovaca i hodočasnika, kod njih se sudovalo i kažnjavalo; oni su često kamene kronike nedaća (sjećaju na požare, poplave, kugu itd.). Zbog pretežno rustičnih i rustificiranih oblika imaju veću kulturnopov. vrijednost nego likovnu. Očuvani su pojedini primjerci građeni XVII–XIX. st. Najviše se pilova očuvalo u Međimurju.

LIT.: K. Filić, Stari svetački spomenici grada Varaždina, Hrvatsko jedinstvo, 1944, 22. – A. Horvat, Spomenici arhitekture i likovnih umjetnosti u Međimurju, Zagreb 1956. – Horvat–Matejčić–Priatelj, Barok. A. Ht.

PILAR, Ivo, publicist i političar (Zagreb, 19. VI. 1874 – 3. IX. 1933). Studirao je u Parizu i Beču. Bio je odvjetnik u Sarajevu, potom od 1920. u Zagrebu. Osnivač je Hrvatske narodne zajednice za Bosnu i Hercegovinu (1910), autor političkih tekstova te filozofskoga djela *Borba za vrijednost svoga »ja«*, *pokus filozofije slavenskog individualizma* (Zagreb 1922). Bavio se i problemima umjetnosti; jedan je od pokretača hrv. likovne mo-

derne. God. 1898. objavio je u »Viencu« raspravu o secesiji u kojoj zastupa novu umjetnost i njezina načela (apsolutnu slobodu stvaranja, pojednostavnjenje forme, obogaćenje sadržaja, demokratizaciju) te nove medije (reprodukciju i plakat).

BIBL.: *Neue Bilder von Čikoš*, Agramer Tagblatt, 1898, 232; *Secesija, studija o modernoj umjetnosti*, Zagreb 1898.

LIT.: D. Plavšić, *Secession*, Slavonische Presse, 1898, 224. — A. Tresić-Pavičić, *Secesija. Studija Ive Pilara*, Novi vjek, 1898, III/8. — V. Zlamalik, *Bela Csikos Sesija*, Zagreb 1984. — S. Marijanović, *Fin de siècle hrvatske Moderne*, Osijek 1990. — Z. Posavac, *Novija hrvatska estetika*, Zagreb 1991, str. 285. V. Fo.

PILAR, Martin, arhitekt (Slavonski Brod, 16. XI. 1861 — Zagreb, 22. IV. 1942). Studirao na Visokoj tehničkoj školi i na Akademiji u Beču (F. Schmidt). Po povratku u Zagreb radi 1886–89. u Bolléovu ateljeu na obnovi katedrale, potom 1887–89. kod Zemaljske vlade i u Gradskoj općini (projekt škole u Krajiškoj ul. u Zagrebu, 1889), te 1891–92. kod K. Weidmanna. Od 1892. vodi vlastiti atelje, a 1894. osniva građevno poduzeće »Pilar, Mally, Bauda«, koje uspješno radi do 1907. Tu kao jedini

PIL ISPRED
ŽUPNE CRKVE
U REMETAMA

projektant izrađuje osnove i detaljne planove, a poslije vodi gradnju oko stotinjak stambenih i poslovnih zgrada, škola, crkava. Projektira i izvodi (1894) crkvu u Vrbovskom i mnoge zgrade u Zagrebu: Strossmayerov trg 5 (1891), Prilaz Gj. Deželića 15 (1893), Jurjevska ul. 28 (1894) i 18 (1895), Preradovićeve ul. 9 (1895), Masarykova ul. 16 (1896), Ilica 73 (1897), 103 (1906) i 152 (1909), Ulica baruna Trenka 13 i Jurja Žerjavića 9 (1903), Gajeva ul. 46 (1904), kompleks zgrada u Gundulićevoj ul. 48–52, 58, 53–55, 59 i Mihanovićeve ul. 26–28, 34–38, vilu na Pantovčaku 203 (1900), banku u Jurišićevoj ul. 17 (1909); stambenu kuću u Zemunu (1892), unutrašnjost crkve u Podvinju (1892). Najveći broj Pilarovih djela odlikuje se suzdržanim historicizmom, pretežno neorenesansom, a tek poneka i odjecima secesije.

Važan je Pilarov rad na proučavanju nar. graditeljske baštine, a plod je toga djelo *Hrvatski građevni oblici* (s J. Holjcem) u izdanju Društva inženjera i arhitekata (1904–1909; njem. izdanje *Das kroatische Bauernhaus*, Dresden 1911). Kao član Zemaljskoga povjerenstva za očuvanje pov. i umj. spomenika snima (s Gj. Szabom) 1910–14. seljačke kuće i plemićke kurije u Hrvatskom zagorju, Slavoniji i primorju. Jedan je od osnivača i prvih profesora Visoke tehničke škole u Zagrebu (1919). Član je JAZU od 1919.

PIČAN, freske u crkvi Sv. Mihovila

BIBL.: *Zdravlje i naša seljačka kuća*, Zagreb 1916.

LIT.: T. Premrl, *Prvi publicirani radovi o narodnom graditeljstvu*, ČIP, 1978, 301. — Arhitekti članovi JAZU, *Rad HAZU*, 1991, 437. — Z. Vrkljan, *Sjećanja*, Zagreb 1995. T. Pl.

PINCINO, Lorenzo, graditelj i kipar iz Piacenze (?) (XV. st.). Osim većega broja uglavnom inženjerskih radova u Italiji, gradio je 1420. luku, a 1424. kulu u Trogiru, 1423. obnavljao utvrde u Zadru, a zajedno s A. Busatom radio neko vrijeme na šibenskoj katedrali u kojoj je 1435. presvodio bočnu kapelu Deše Jakovljeva. Zajedno su izveli kameni ciborij u crkvi Sv. Frane u Šibeniku 1441. P. je s A. Budičićem izveo sarkofag obitelji Draganić (danas na groblju u Pirovcu) prema uputama Jurja Dalmatinca. U starosti je živio u Šibeniku, a posljednji se put spominje 1452.

LIT.: D. Frey, *Der Dom von Sebenico*, Jahrbuch CC, 1913, str. 11, 12; dokumenti br. 14, 32, 37, 45, 46, 60, 72. — H. Folmesics, *Studien zur Entwicklungsgeschichte der Architektur und Plastik des XV. Jhr. in Dalmatien*, Jahrbuch CC, 1914, str. 45, 46. — C. Fisković, *Zadarski sredovječni majstori*, Split 1959, str. 34. — M. Prelog, *Dva nova putta Jurja Dalmatinca i problem renesansne komponente u njegovoj skulpturi*, Peristil, 1961, 4, str. 50, 58. — M. Montani, *Juraj Dalmatinac i njegov krug*, Zagreb 1967, str. 12, 14, 19. — I. Fisković, *Neki vidovi umjetničkog rada Jurja Dalmatinca u Šibeniku i Splitu*, Radovi HIJZ, 1981, 27–28. D. Kl.

PINTARIĆ, Josip (Puco), naivni slikar (Mala kraj Nove Gradiške, 19. III. 1927). Završio drvorezbarski zanat, slika od 1960. Prvih godina radio portrete prema crno-bijelim fotografijama, poslije slika krajolike i žanr-prizore. Krajolici su mu lirski i maštoviti; minuciozno obrađene detalje odlikuju reljefnost i jasnoća (*Žitna polja*, 1971; *Tri jablana*, 1973; *Zeleni raj*, 1973). U prizorima iz seoskoga života sklon je naraciji, sarkazmu i ironiji (*Veselje u polju*, 1970; *Dajte i nama*, 1973). Samostalno je izlagao u Novoj Gradiški, Vukovaru, Zagrebu, Svetozarevu, Zlataru, Trebnju, Iloku, Požegi, Rijeci, Karlovcu, Torinu, Milanu, Comu, Pisi, Rimu, Bernu i New Yorku.

LIT.: V. Maleković, *Hrvatska izvorna umjetnost*, Zagreb 1973. — *Isti*, Josip Pintarić, 1960–74 (katalog), Zlatar 1974. V. G. Č.

M. PILAR, zgrada na uglu Mihanovićeve i Gundulićeve ul. u Zagrebu

